

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- שומע ענוני
- עניינים בשי"ט ובהלכה
- זמירות שביק
- חג המצות
- ספרות ועבודת חג
- חסידות
- ימי בין המצרים - נלות
- זמירות
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- תוכנית
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- כעניני מצוות המצויית
- שמקדש
- התמו ומסר
- שיר הפרים
- שבת קודש
- מידת הבטחון

ניתן להשיג: mechonbenmetech@gmail.com | בארז"ב ניתן להשיג
 salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 8492450220

גליון מורחב
לרגל חג הסוכות

חג הסוכות תשפ"א
גליון מס' 125

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

חג הסוכות

סוכות - ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת

בפסח שמחים על עצם מה שנהיינו עם ה', על שגאלנו ונעשינו לעמו, "ולקחתי אתכם לי לעם". לפני כל התורה והמצוות, עצם הדבר שהוא יהיה לנו לאלוקים, ואנו נהיה לו עם ונעסוק בכבודו.

לאחר מכן זכינו לשלב נוסף "וקדשתנו במצוותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך". קבלנו

ג' שלבים בהתקרבות עם ישראל אל ה'

תפילת המועדים פותחת - "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצוותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת".

המועדים הם מועדי ה', זמנים בהם עם ישראל מתקשר עם הקב"ה. בזמנים בהם אירעו מאורעות של קשר בין הקב"ה וישראל, ובתקופות השנה, בהם בא לידי ביטוי הקשר והנתינה שנותן ה' לעמו בארץ ישראל, באופן כללי אנו מציינים במועדים את כל ענין הקשר והדביקות בה' על כל גווניו מדרגותיו. אולם באופן פרטי מציינ כל חג, חלק מסויים בדביקות זו.

בתפילה זו אנו מזכירים שלשה שלבים בהתקרבותו של עם ישראל להקב"ה - "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו, ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות" הוא השלב הראשון, בעת יציאת מצרים נבחרנו מכל העמים ואהב ה' אותנו ובחר בנו להיות לו לעם סגולה. שלב זה הוא עניינו של חג הפסח.

בגליון

חג הסוכות

סוכות - ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת

עמוד 1.....

ובחג דנונין על המים..... עמוד 7

ענייני ארבעת המינים

בדיני אגידת המינים..... עמוד 9

בגדר שלשה הדסים ושני ערבות..... עמוד 10

בל תוסיף בלולב ואתרוג..... עמוד 13

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה
 הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזכיו הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי קהילתנו
 מגדולי תומכי מכוננו תומך תורה ראש וראשון לכל דבר שבקדושה מרבה תורה בקהילתנו

הרה"צ רבי מאיר בלויא שליט"א
 ראש ומנהל מפעל "שעות רצופות"
 לעילוי נשמת אמו האשה הצדקנית
 מרת מלכה יהודית בת ר' צבי אריה ע"ה
 נלב"ע ט"ז תשרי תש"ס

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
 תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
 לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

לנחצות ותרומות "פרנס השבוע/ החודש"
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל' 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתיבת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל' 052-7616048

ערב חג הסוכות תשפ"א

בעזרת ה' יתברך

הודעה חשובה

לאור מצב החירום והכרזת הסגר כאשר חנויות הספרים סגורות, ובהיות ששישנו ביקוש רב וצמאון בקרב הציבור לספרי בן מלך על 'חג הסוכות' וכרכי 'בן מלך על התורה - בראשית'. הננו להודיע על מוקדים בהם ניתן יהיה להשיג ולרכוש את ספרי בן מלך בערים המרכזיות.

כדלהלן:

ירושלים - 055-6745542

בני ברק - הרב אברהם לב - 0533184888

בית שמש - הרב אברהם צבי אקער - 052-7654776

ביתר עילית - הרב אריה קרישבסקי - 054-8422488

מוזיעין עילית - הרב אליהו קירשנבוים - 052-7127701

בברכת התורה
הנהלת המכון

ספרים
למעלה השנה
•
סדרת ספרים
ביאורים ומאמרים
על חמשה חומשי תורה
•
ספרים
על חמשה חומשי תורה
•
ספר
הגות ומחשבה
ביאורי סידור
•
ספר
אמונה ומצוות
•
מגאן
תורה ודעת
•
אמרי
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
סניפים 14 מקומות ביהמה

עבודת השקנה בבני ברק
לשמוע סניפיה רבני
מחנכים לשי גושים
בכל התחומים

רשימת ספרי בן מלך
בביתר עילית ובביתר עילית

לשון התקלה 054-8422488
כתובת אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קניית סוכות לשי סניף 46
לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

דבר המכון

אשרינו מה טוב חלקנו, עם בואו של החג זמן שמחתנו עלינו לטובה, בהגיע העת להתמלא בשמחה על ה'אתה בחרתנו', ולשמוח בה' יתברך ובקרבתו. וכמו בכל חג, ימי המועדים מביאים לפנינו את הדי קולו של רבינו זצ"ל, המכוון אותנו אל עבודת הלב ומחשבת המועד, מה הוא החג, מה היא הסוכה ומה הוא חג האסיף, וכיצד מעוררים את הלב לרגשות הנכונים ולהשראות העילאיות, והלב הומה ומתגעגע גואה ועולה על גדותיו, לא יאומן שאנו כבר מתקרבים אל יום האירציט השני.

אנו חיים עתה בתקופה מיוחדת, חולי מסתורי מתהלך בעולם ומתפשט במידה שלא תשוער, כל אחד שואל את רעהו כיצד היה רבינו מתייחס לכל המצב הבטחי מוכר והנעלם מבינתנו, אבל מקור המים החיים נדם ואיננו, הלא למשמע אוזן דאבה נפשונו. ולא נותרו בידינו אלא ד' אמות של ספרי בן מלך, אשר הם מכניסים אותנו למחיצתו ואווירתו המרוממת ומלאה שמחת החג בדרכו של רבינו זצ"ל.

אינן לנו הנחיה ברורה למצב הנוכחי, אבל רבינו לימד אותנו כיצד לקבל כל מצב בייחס הנכון, ממבט מיוחד זה שזכינו לו יש לנו להתבונן כיצד דווקא בימי נגף ועתיד לוט בערפל, מתגדלת ומתבלטת שמחת החג, איזה מתנה עצומה ניתנה לנו, מה היינו עושים אלמלא אמותנו ויהדותנו, כיצד היינו יכולים להכיל את המתח והלחצים המתהלכים בחוצות. יושבי קרנות מתהלכים עגומים אפופי דאגה, ואילו היהודי מתהלך וצהלתו על פניו, אור זרימת החיים שפוף על תואר זיוו, וכי העולם הוא שלנו, הוא הרי לא לבד בעולם, ה' אלוקי עמו והוא מוביל אותו על כל צעד ושעל. זוהי הסוכה, היהודי מוקף בתוך ענני כבוד, על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, נישא ברוך כמו תינוק על ידי אמו, כך ביאר רבינו ונעימת דיבורו משתפכת במתיקות, חג הסוכות בא ללמדנו שבכל הדורות נמשך המסע ונמשכת ההגנה של הקב"ה והשגחתו התמידית על בניו, ומה לנו לדאוג ולחשוש.

אשר על כן זהו זמן שמחתנו, שהרי שמחה היא תנועה פנימית של הנפש, ומה שייך לצוות על כך. אלא המשיך רבינו להסביר ששמחה אמיתית אינה זקוקה לסיבה חיצונית, השמחה בוקעת מעצם החיים ותסיסת חיות הנפש, מה שהאדם צריך לעשות הוא רק שלא להטריד עצמו במידות ונטיות רעות ודאגות חיצוניות, ומיד השמחה גואה ופורצת מאליה.

'נגילה ונשמחה בו', היש אושר נעלה מזה, היש שמחה רבה מזו. מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו. כל יהודי זוכה להיות חלק ה' עמו, דבוק בהקב"ה, יש לו תורה, יש לו מצוות, יש לו עבודת ה', יראת ה', אהבת ה', והעיקר, יש לנו את ה'. היאומן, אלוהי העולם הגדול הגבור והנורא, בורא השמים ונוטיהם רוקע הארץ ויושביה, אשר לו השמים ושמי השמים, הארץ וכל אשר בה. רבנו ובאבותינו בחר לאהבה אותנו. האם נוכל לעמוד בהתרגשות הזאת.

למרות החלל העצום שנפער בקרבנו כשרבינו איננו איתנו, אך נחמה פורתא יש בידינו, ירושה גדולה הותיר לנו הלא היא סידרת ספרי בן מלך, אלה שכבר הודפסו, ואלה שעדיין עומדים בתורם ומצפים להדפסתם.

ושוב אנו מתבשרים כי גם עתה הולכים ונשלם ספר נוסף, הודאה גדולה לה' שנוכל לצרפה לשמחת החג ולברך עליו שהחינו והגיענו לזמן, כשעתה על הפרק כרך נוסף מספרי בן מלך על התורה, במדבר חלק ב' (על הפרשיות קורח, חוקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי) כרך רב הכמות ורב האיכות, שאגב עולה בכמותו ומספר עמודיו על כל הכרכים הקודמים, וכקודמיו גדוש ועשיר בביאורים נפלאים, כמו בירורים נרחבים בסוגיות יסודיות בהלכה ובעבודת ה' הקשורות לפרשיות אלו.

הספר כבר נכנס ב"ה לדפוס, ובעז"ה יחולקו עותקים ראשונים בבתי הכנסת של קהילתנו בימי חג הסוכות, לאחר החג ולקראת יום ההילולא יופץ הספר לכל המנויים ולכל המעוניינים. ובזאת כבר זכו להוציא בזאת ששה ספרי 'בן מלך' מאז ההסתלקות (שומע כעונה, עניינים בש"ס ובהלכה, שמות ח"ג, ויקרא ח"א, במדבר ח"א, ועתה במדבר ח"ב).

הוצאת כרך זה היא חלק מתנופת היצירה במכון אשר לא שבתה גם בימי סגר ובידוד, מפעל חשוב הוא המשך העבודה על שיעורי השמע ועריכת הקטלוג שהיא עבודת נמלים של האזנה למאות שיעורים, ועריכתם לרצועות, עד להשלמת הקטלוג בעז"ה, וכן נמשכת העבודה על 'שיעורי בן מלך', וביאורי הסידור, בנוסף על עריכת יתר חלקי בן מלך על התורה. והוצאת עלון זה 'אוצרות בן מלך' ברציפות תמידים כסדרם מדי שבת בשבתו, כל הפעולות הללו הצריכו הרחבה של צוות המכון, אשר למרות קשיי התקופה מתמסרים לעבודה בכל עת, ומפיקים פירות הילולים מתורתו של רבינו זצ"ל.

התודה העיקרית מגיעה לכם המוני חברי המכון התומכים בקביעות הסכומים הגונים כל אחד כפי אפשרויותיו, ומקיימים את פעילות העריכה המתמדת של העורכים ביגיעה גדולה, וכל קיום המכון הנו בזכותם.

ברכת חג שמח ושנה פורייה לנו ולכל חברי הקהילה ולכל ישראל.

את התורה והמצוות ועבודת ה'. זה אירע בחג השבועות.

ולאחר כל זאת זכינו "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת" - קירבת ה' שה' בא לשכון ולהשרות שכינתו בתוך עם ישראל, וכדכתיב (דברים כח, ו) **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך**. וזהו עניינו של חג הסוכות. השראת השכינה שיש בישראל, שהוא יושב בתוכם ומשגיח עליהם תמיד על כל צרכיהם ומשרה בקרבם רוח קדשו. כי יצפנני בסוכו, וכלשון הזוהר 'בצילא דמהימנותא'. ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת היינו שהשרה שכינתו עלינו, עד שאנו נקראים עם ה'. כמו "הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו", שהשרה שכינתו בו והוא בית ה'.

וכבר נתבאר בארוכה (ספר 'בן מלך-חג הסוכות') כי זהו עניינו של חג הסוכות ומצות ישיבת סוכה, והיינו השמחה של עם ישראל בהשגחת ה' עליהם באופן של קירבה וידידות ודביקות כעם הדרים אצלו במחיצתו.

כלומר שבחג האסיף אין מודים רק על טובת הארץ שנתן לנו ה', כי על זה כבר באה ההודאה בשבועות בחג הקציר. אלא ההודאה לה' היא, על מה שה' נמצא ושוכן בינינו. והוא משגיח עלינו, ודואג לנו ומעמיד לנו כל צרכינו. והמשמעות העמוקה של השגחה זו היא קירבת ה' ודביקות עמו, שהוא משגיח עלינו כמלך היושב בתוך עמו. וגם ברוחניות, הזכות של קירבת ה' והשראת רוח קדושה בקרבנו, כי יצפנני בסוכו. בסוכות אנו שמחים במידה הגדולה ביותר שזכינו לה בקירבת ה', והיא המדריגה הנשגבה של "ושכנתי בתוכם". אנו שמחים על שזכינו למידה הגדולה ביותר של קירבת ה'.

כאשר מתבוננים בכל הסדר שזכינו לו, וכל החלקים שיש לנו בקירבת ה' ובטובה מאיתו, המדריגה הגבוהה ביותר הוא מה שזכינו להיות תחת השגחתו והשראת קדושתו ודבקים בו. ובאמת בגלות אין כל המעלות הללו מורגשים כל כך ואין זה גלוי לכל, אבל עם ישראל כבר רכש לעצמו מדריגה עליונה זו, ויהיה זמן שנרגיש את

המדריגה ויהיה בפועל קרבת ה' ממש כמלך בתוך עמו ושכנתי בתוכם ואנו נהיה אצלו. ועל זה באה השמחה של סוכות.

סוכות זה שיא השמחה, כי זה שמחה על שיא הקריבה של העם היהודי. זכינו להיות כה קרובים אל ה', לא רק שיש לנו ברית עם ה' שאנו עמו והוא משגיח עלינו מן השמים. אלא עוד לקח אותנו אליו בכזו קירבה וקרירות. אנו שמחים עם הענין הנעלה ביותר, עם המדריגה הרמה ביותר של עם ישראל. בבחינה הגדולה ביותר, של ההטבה וקירבת ה'.

בנין עם ישראל בשנה הראשונה ליציאת מצרים

ואכן בשלשה שלבים אלו נבנה עם ישראל שלב אחר שלב, מיד בשנה הראשונה ליצירת העם, בשלשת זמנים אלו של הרגלים.

בחג הפסח זכינו לעצם ההכרה במציאות ה' ובהשגחתו בהנהגת העולם. נעשינו אז לעם לה', בכך שהוא גאלנו, ואנו יודעים אותו ומכירים את שמו. עזבו את העבודה זרה ונכנסו להיות עם ה' ולהכיר במלכותו, וכמו שדרשו חז"ל בלקיחת קרבן פסח במצרים 'משכו ידיכם מעבודה והדבקו במצוה'.

"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מארץ מצרים". והראנו אז לעיני כל כיצד הוא מלך העולם ואף חוקי הטבע החקוקים בבריאה, אינם עומדים בפני רצונו. וכמו כן אנו קבלנו אז את מלכותו עלינו, במה שהלכנו אחריו, בטחנו בהנהגתו וסמכנו עליו, עם גדול ורב במדבר בלי מזון מים.

בשבועות זכינו לחלק העבודה. קבלת עול מלכות שמים. "תעבדון את האלוקים על ההר הזה". קיבלנו עלינו את עול המצוות, באמירת נעשה ונשמע.

השלב השלישי היה השראת השכינה במשכן, וזה נשלם בעת נתינת הלוחות ביום הכיפורים, שמכתב אלוקים חרות על הלוחות ניתן לעם ישראל שישכון בתוכם במשכן העדות, ועל ידי זה השכינה שורה בקרבם. וכשחטאו במדבר נסתלק

מישראל ענין מצות המשכן והשראת השכינה שבו, שהרי נשתברו הלוחות, וכאשר נסלח להם עוונם זכו ללוחות שניות. ולכן כשירד מרע"ה מיד נצטוו בבנין המשכן, וכששרתה בו שכינה ידעו שנמחל להם אותו עוון.

ויודעים דברי הגר"א בפירושו לשיר השירים (א, ד בפירוש על דרך הפסט) שזה הטעם שאנו עושים סוכות בתשרי זכר לענני כבוד. דמעת שחטאו בעגל נסתלקו העננים, ולא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביוה"כ וכו' וכשהחלו לבנות המשכן היה זה בט"ו בתשרי, ואז חזרו להם ענני הכבוד. וזו שמחת חג הסוכות שהקב"ה נמצא עמנו ומשרה שכינתו בקרבנו.

עבודת ג' אבות - כנגד ג' רגלים

בטור הלכות ר"ח מובא בשם המדרש שג' רגלים הם כנגד ג' אבות, פסח כנגד אברהם, ומצות אפה ויאכלו'. שבועות כנגד יצחק ששופר של מתן תורה של אילו של יצחק היה. סוכות כנגד יעקב ע"ש ויעקב נסע סוכותה'.

וביאור השייכות בעומק העניינים, הוא על פי האמור, דפסח כנגד אברהם. שפסח הוא המועד של בחירת ישראל. עצם היותנו לעם ה', ולקחת אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים".

וזה הוא עניינו של אברהם, שבו החלה ראשית לקיחת עם ישראל לעם, ועמו כרת ה' את בריתו להיות לו לאלוקים. והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחר כך לדרתם, לברית עולם, להיות לך לאלהים, ולזרעך אחר כך (בראשית ז', ז). וכן מצד אברהם אבינו התחיל הענין בהכרה בה', התחיל משוטט בדעתו עד שהציץ אליו בעל הבירה. ויקרא בשם ה'. הכיר בה', ולימד את כל העולם דעת את ה'.

יצחק אבינו עיקר שייכות עבודתו היה "עבודה". הוא עצמו היה עולה כליל על המזבח. ואף ענין התפילה מפורש בו ויצא יצחק לשוח בשדה'. והוא ענין שבועות, התמסרות גמורה וקבלת עבודת לעבודת ה'.

כל זמן שלא קיבלו את התורה, הגם שקיבלו על עצמם לכבד את ה' ולהתייחס למציאותו. אך אין זה התמסרות גמורה. את סדר החיים שלהם עדיין לא שעבדו כליל. האדם חי את חייו של עצמו, אלא שמדי פעם מקדיש את לבו לכבד את ה'. אין זו עבדות. במתן תורה כבר התמסרו לגמרי לה'. "נעשה ונשמע" משמעותו כל אשר יאמר לנו נעשה. ואכן קבלת עול המצוות הוא התמסרות גמורה. אנו נותנים את כל סדר ומציאות חיינו לה', התורה היא הקובעת לנו את סדר החיים, ולא רק חובה צדדית של התייחסות. אלא כל סדר החיים שלנו יהיה מוכתב כפי רצון ה'. זו היא עבדות שלימה.

זה קיבלנו על עצמינו בחג השבועות, והוא כנגד יצחק שהיה עולה תמימה על גבי המזבח.

סוכות כנגד יעקב, כי ענין הסוכה הוא צל ה'. "בצלו חמדתי וישבתי". אצל יעקב אבינו כבר היתה השכינה קבועה אצלו, בבחינת יעקב קראו א-ל. אצל יעקב התחיל המציאות של יהודי, מציאות חפצא של קדושה. וכדכתיב "ואת קדוש יעקב יעריצו".

זו מדרגה יותר נעלית מקבלת התורה, לא רק התמסרות לעבדות, שהיא כשלעצמה יכולה להיות השתעבדות הבאה מחוץ לנפש האדם. אלא קדושה בעצם. כל בן ישראל הנו מציאות של קדושה ורוממות. זה הוא היעוד הנעלה של עם ישראל. לא רק התמסרות לעבודת ה'. אלא להיות מציאות של קדושה ועבודה וקירבת ה'.

ואלו הם ג' בחינות של עבודת האבות. שענין אברהם שמקבל קדושה מאת ה', וממשיך אותה למטה להאיר אל מציאותו העצמית. וענין יצחק הוא עבודת העלאה, שבתל לגמרי אל ה', מבטל את עצמו ומוסר עצמו לו.

ובחינת יעקב הוא שנעשה מציאות של קדושה, והוא בחר שבאבות בחינת תפארת שממוזג את שני הדברים. מכיון שיעקב הוא מציאות של קדושה אנו גם בטלים אצל ה', וגם יש לנו הטוב של ה'. הקב"ה קראו א-ל, ודמותו חקוקה במרכבה, כאשר נהיים מציאות של קדושה אין צריך להתבטל כדי להיות

מימי השופטים אשר שפטו את ישראל וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה. כי אם בשמונה עשרה שנה למלך יאשיהו נעשה הפסח הזה לה' בירושלם (מלכים ב' כג, כב).

וכן בדברי הימים - ויעשו בני ישראל הנמצאים את הפסח בעת ההיא, ואת חג המצות שבעת ימים. ולא נעשה פסח כמוהו בישראל, מימי שמואל הנביא, וכל מלכי ישראל לא עשו כפסח אשר עשה יאשיהו (דברי הימים ב' לה, יז).

וביארנו עניינו במקו"א (בן מלך-חג המצות) משום שזה עניינו של קרבן פסח, לבטא את הכניסה לקבלת עול מלכות שמים, כאשר באים להשליך ולהיטהר מעבודה זרה ולקבל על עצמם עול עבודת ה'. ומאז ימי השופטים והמלכים לא הגיעה תשובתם למידה כזו שעזבו כל אליליהם ובאו להידבק בה', כמו שהיה בימי יאשיהו, ומשום כך לא נעשה עוד כפסח הזה עד אז.

והנה הדברים נפלאים, ששני מדרגות אלו של פסח וסוכות באו לידי ביטוי בכללות העם באופן גדול. דכשם שבפרטות מורים המועדים הללו תחילה השלב של פסח, שהוא על תחילת הכניסה לעבודת ה' ועזיבת עבודה זרה, ואחר כך בסוכות מגיע הדבר לשלימותו, אחר יום הכיפורים כאשר כבר נעשים מציאות של קדושה וכבר הלב נעשה מאוחד עם הקדושה והקשר עם ה'.

כך גם בכללות העם, תחילה זכו כלל ישראל להגיע למדרגת חג הפסח של משכו ידיכם מעבודה זרה, ונכנסו להכרה ועבודת ה'. וזה היה בימי יאשיהו ואז נאמר עליהם "לא נעשה כפסח הזה", כי זכו כבר לבחינת פסח בכללות העם, שהעם כולו כבר קיבל על עצמו את עבודת ה' ופרש מעבודה זרה.

אולם אל שלב של השלימות בזה, הגיעו רק בדורו של עזרא, כאשר זכו לביטול יצרא דעבודה זרה, ונעשה לבם טהור מכל נטיה לעבודה זרה, ואז היה הסוכות הגדול של עם ישראל "כי לא עשו מימי יהושע בן נון כן בני ישראל וגו' ותהי שמחה גדולה מאד".

עם הקדושה. אפשר להיות מציאות ולקבל בבחינת אברהם, ועם זאת להיות מקושרים לגמרי בקדושה בחינת יצחק. וזה ענין השמחה בחג הסוכות, שמקבלים שפע וגם שרויים אצל ה'. מתענגים ומקבלים שפע ושואבים רוח הקודש.

סוכות - ביטול יצר הרע

בגמרא (ערכין דף לב): ויעשו בני הגולה השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי יהושע בן נון כן בני ישראל וגו' ותהי שמחה גדולה מאד (נחמיה ה, יז), אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא, אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע וכו' ונתבאר שם בגמ' שהיתה השמחה על מה שקידשו את ארץ ישראל בקדושה שניה.

ועוד איתא התם דלמ"ד דקדושה ראשונה לא בטלה, היתה השמחה - דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה ואגין זכותא עלייהו כי סוכה.

ובוודאי לא באו חז"ל להוציא הפסוק מפשוטו שהשמחה היתה בשמחת חג הסוכות. רק שבעומק הענין שמחת חג הסוכות היא אותו ענין של קדושת ארץ ישראל וביטול עבודה זרה. כי קדושת ארץ ישראל משמעותה, שחיים בתוך מציאות של קודש, שזה שולל מציאות של יצר הרע. ואמרו שם: והיינו דקא קפיד קרא עילויה דיהושע, דבכל דוכתא כתיב יהושע והכא כתיב ישוע, בשלמא משה לא בעא רחמי דלא הוה זכותא דארץ ישראל, אלא יהושע דהוה ליה זכותא דארץ ישראל אמאי לא ליבעי רחמי.

והיינו על פי מה שנתבאר, כי חג הסוכות משמעותו הדיקות הנעלית ביותר בהקב"ה, שאנו שרויים אצלו. ושמו הגדול והקדוש נקרא עלינו, משום שנעשינו מציאות של קדושה, והקדושה היא בנו ובתוכינו ואין היא סתירה למציאותינו העצמית, וזהו ביטול יצר הרע אשר נפש האדם עצמו שואפת לקדושה וכל רצונה הוא רק צדק וטוב.

והנה מצינו עוד מקום בתנ"ך שנאמר בו שלא נעשה עוד כמו דור זה. והוא בפסח שנעשה בימי יאשיהו, כאשר ביער את העבודה זרה הבמות והאשרים, וכתוב שם - כי לא נעשה כפסח הזה

וכאשר זוכים לביטול היצר אז זוכים לשמחה גדולה מאד.

ועיין מה שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין - ואיתא (תענית טו.) צדיקים לאורה דכתיב אור זרוע לצדיק, ולישרים שמחה דכתיב ולישרי לב שמחה, דצדיק נקרא גבור הכובש את יצרו וצריך אור להאיר לו סייעתא להתגבר. ועדיין יש לו עסק ומלחמה ואינו בשמחה. ולישרי לב שזוכה ליישר הלב להוריק הרע מלב כסיל גם כן זהו בשמחה. ויעקב זכה לישרות

לב לעולמי עד, וישראל זוכין על כל פנים בימי חג הסוכות (ספר פרי צדיק חג הסוכות - א).

צדיקים לאורה וישרים לשמחה שנאמר (תהלים צ"ז, א) ולישרי לב שמחה, וצדיק הוא המוגדר וכובש תאוותיו והוא שרוי בלא שמחה כל כך רק זוכה לאורה זו תורה שהוא הרגשה פנימיות, אבל ישרי לב שהלב ישר ואינו מתאוה רק למה שהוא רצון ה' יתברך שיתאוה ואין צריך להגדיר עצמו, זה יש לו שמחה (ספר ליקוטי אמרים אות טז).

ובחג נדונין על המים

'מושב אלוקים ישבת בלב ימים'

לכסא כבודו. ועב הענן הוא מקום סתרו של הקב"ה, שהענן הוא מים. "השם עבים רכובו", "ישת חושך סתרו סביבותיו סוכתו חשכת מים עבי שחקים".

וכן במכילתא. לא נדבר עמהם אלא במקום טהור של מים שנאמר ואני הייתי על יד הנהר הגדול הוא חדקל. (מכילתא פרשת בא הקדמה), ואמרו: תנא אין מוסרים שם המפורש לכל אדם וכו' ואין מוסרין אותו אלא במקום טהור ועל המים (קה"ר ג, טו).

ובזה יבואר כי בעת שיצאו ישראל ממצרים, פרש הקב"ה את עננו למסך עליהם. והיינו "ענני כבוד", כלומר שהכניסם למחיצתו, שהענן הוא מקום שבתו. ובתוך הענן בטרקלינו של המלך, הושיבם כמלכים ולא חסרו מאומה. וכלום חסר דבר בבית המלך, מלכו של עולם. והתורה העידה "בכל הדרך אשר הלכתם לא חסרת דבר".

ובחג הסוכות אנו יושבים בסוכה לזכר ענני הכבוד, יושבים בצל ה', בצילא דמהימנותא. כי יצפנני בסוכו, במחיצת ה' ומקום קדשו, "סביבותיו סוכתו חשכת מים עבי שחקים".

וכמו כן גם בארץ ישראל, הקב"ה משפיע כל טוב ושפע לישראל כשהם יושבים במחיצתו. ואם כי אין כבר "ענני כבוד". אבל ביאור הענין הוא, שזכו ליותר מכך. שהרי אדרבא, טוב השגחתו ושפע ברכתו גובר עלינו יותר. והרי לא הכניסם הקב"ה לארץ ישראל כדי להורידם ממדינתם.

מענייניו המרכזיים של חג הסוכות הוא המים. ניסוך המים במזבח, אשר הוא ענין נפלא שאין כמוהו כל ימות השנה שיתנו מים לפני ה' (ועיין מה שנתבאר בזה בספר בן מלך חג הסוכות). וכן אמרו - **ובחג נדונין על המים** (ראש השנה טז). ובגמ' - **ארבעת המינים באין לרצות על המים** (תענית ב:). כל השפע של ברכת השנה, תלוי במים שעליהם דנים בחג הסוכות. וכבר נתבאר הדבר שם בארוכה בדרך הפשט, שהמים עניינם כללות ההשגחה על שפע הארץ וצרכי עם ישראל.

ובדרך העומק הנה נתבאר בארוכה במקו"א (ספר בן מלך פר' בראשית), שענין המים, שהוא רומז למקום ה', שמקום ה' הוא על המים, ומקור לזה במאמר הנביא לחירם **"מושב אלוקים ישבת בלב ימים וגו'"** (יחזקאל כח, ח). שבזה רצה להראות אלהותו, שדר על המים. והיינו כי הים הוא מקום המים, שעליהם מרחפת רוח אלוקים. כדכתיב ורוח אלוקים מרחפת על פני המים (בראשית א, ב), וברש"י שם - "כסא כבודו", והיינו שמקום מושבו היה על פני המים. וגם אחר הבריאה כתיב 'הבונה בשמים עליותיו', דהיינו ששם מושבו בשמים, שהם מקום המים העליונים.

והוא ענין הבדלת המים העליונים בבריאת היום השני, אשר נתיחדו המים העליונים בלבד

והרי זה ברור שתמיד המעלה הברכה והטובה, רק גוברים ומתעלים.

העילוי הטובה וההשגחה היתירה שבארץ ישראל, מתבטאת בהשגחת הגשמים. ההוספה שזכינו יתר על הענני כבוד שבמדבר, היא שבארץ ישראל הקב"ה מוריק ומרעיף עלינו שתיית "מים" מאתו. "והארץ לא כארץ מצרים היא וגו' והארץ וגו' למטר השמים תשתה מים". כלומר, לא זו בלבד שענני כבודו מקיפים אותנו, אלא הקב"ה בטובו, מריק את מימי מקומו "מטר השמים", אל תוככי אדמת הקודש להרוות צומח ופרי. המים העליונים, באים ממחיצת הקב"ה. וכדכתיב **משקה הרים מעליותיו** (תהילים טז), **ואמר רבי יוחנן מעליותיו של הקב"ה** (תענית ט). ומים אלו יורדים וחודרים אל הארץ, ונעשים פירות ותבואת ברכה. וישראל אוספים דגנם ותירושם, שהם תמצית שפע של מים עליונים.

זהו עניינו של חג האסיף, בו אנו מודים על שפע הברכה שהוריק לנו ממקום קדשו. ובאים ושמחים לפני ה' בלולב ומיניו הגדלים על כל מים, כדי להודות לפניו על שפע ברכת המים. כל ארץ ישראל היא מקום ה', בה הוא נותן לנו את שפע טובו, המים ממקום כבודו, באופן של עיני ה' אלוקיך בה. בחג זה של השראת השכינה, אנו מודים על המים ונדונין על המים. כי הגשמים ושפע ברכתם, מבטאים את השראת השכינה המיוחדת שעל ישראל.

כלומר שאנו חוגגים בחג הסוכות, את חג המים, חג הישיבה במקום ה'. הן בענין הסוכה לזכר ענני הכבוד שבמדבר. והן בענין חג האסיף וארבעת המינים, שהם 'ענני כבוד' בצורה של ארץ ישראל. שהם מתבטאים בגשמים שהצמיחו את האסיף מן הגורן והיקב. זה הוא ביטוי, לאופן המיוחד של שפע ארץ ישראל, כאשר הנס האלוקי אינו רק חופף מסביב, אלא חודר אל תוך המציאות של הארץ ומברך אותה.

הסוכה נעשית משיירי האסיף

ואף ענין הסוכה, הגם שבעצמה באה לזכרון

של תקופת המדבר, ומזכירה את ענני הכבוד ואת המצב במדבר. אך יחד עם זאת, היא גם באה לבטא את הודאת חג האסיף. שהרי דרשו חכמים, שהסכך נעשה רק מ"פסולת גורן ויקב". ושיטת ר' יהודה במס' סוכה היא יותר מכך, שמסככים רק בארבעת המינים. והיינו שבונים סוכה משיירי האסיף כדי לבטא בזה את הודאת האסיף. לוקחים את פרי האסיף האמור, ועמו בונים את הסוכה. והרי שהסוכה עצמה, גם רמז לאופן ההשגחה שבארץ ישראל. ושוב זו ישיבה בתוך מחיצת ה', מן המים העליונים, שהרעיף עלינו בטובו משמי קדשו.

[ורמז לזה במה שאמרו חכמים במשנה (סוכה פ"ב) **למה"ד לעבד שבא למזוג כוס לרבו וכו'.** הרי שמצות סוכה נמשלת במזיגת מים].

ואיתא בחז"ל, שבשעה שהבדיל הקב"ה בין מים העליונים למים התחתונים, בכו המים התחתונים 'אנן בעינן למיהוי קדם מלכא'. והיתה נחמתם במה שהבטיחם שינסכו אותם לפני ה' על גבי המזבח.

ולמעשה זכו בזה, למעלה גדולה ממים העליונים, כי מים העליונים הם רק בבחינת המקום והמחיצה של הקב"ה. ואילו המים של ניסוך המים כביכול מנסכים אותם לפני ה', כביכול ענין של שתיה, כמו ניסוך היין וכדכתיב "קרבני לחמי", ו"הסך נסך שכר".

בחג הסוכות אנו יושבים בתוך מחיצת ה', העשויה מ"ענני" פסולת גורן ויקב. ומנסכים לפניו להעלות גם את המים התחתונים.

הרי שארץ ישראל ותקופת המדבר, הם שני אופנים בהנהגת ה' עם ישראל. במדבר הוריד ה' את ענני כבודו על ישראל, ובארץ ישראל נותן להם את המים לאכלה. ובסוכה כלולים ב' עניינים אלו.

סוכת עורו של לותן

ולעתיד לבוא איתא שנשב בסוכת עורו של לותן, ושם נאכל את סעודת הליתן. וענין הליתן הוא שכולו ברייתו מן המים. וידוע שדין הדג כדין המים לכל דבריו, ואפשר לטבול בעין הדג. ובסוכה

העתידה גם נשב בתוך סוכת מים, וגם נאכל את המים.

והנה עיקר מקום כבוד ה' הוא בשמים על ענני כבודו, והארץ הוא מקום בני האדם. "הישב אלוקים את האדם על הארץ". והים הוא חידוש מיוחד, מין ממוצע, שהוא גם על הארץ, אבל הוא מקום מים. וזו תהיה בחינת השראת השכינה לעתיד לבא. "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים

מכסים". שיהיה העולם גם מקום קדשו, אך יהיה זה על הארץ, ולא רק בשמים. וזה ענין הלוינות, שגם יושבים במחיצת עורו שהוא ים, וגם אוכלים ונוזנים מבשרו שהוא מבריית מי הים.

וזו השמחה הגדולה של סוכות כאשר שמחים בשפע טובו של הקב"ה שנותן לנו בהשראת שכינתו בתוכינו. בארצו הקדושה, ושמחים ומודים על כך.

ענייני ארבעת המינים

בדיני אגדת המינים

צירוף המינים בצורת הלקיחה

ובמ"ב (שם ס"ק טו) פסק - 'לענין הלכה יש להחמיר בשל תורה וצריך לחזור וליטלו בלא ברכה'.

והטעם בזה נראה, משום שהם שני סוגים, שהאתרוג הוא מין פרי, ואלו ג' המינים הם מיני עץ. ומשום שג' המינים הם מסוג אחד, צירפה אותם התורה יחדיו, אבל האתרוג שהוא מסוג אחר, חילקה התורה את לקיחתו בצורה נפרדת¹.

ומשום כך, שלושת המינים לולב הדס וערבה דכתיב בהו וי"ו מוסיף, צריך לקחתם בלקיחה אחת. דעל ידי זה הוי לקיחה בעלת חשיבות, נטילה שיש בה שלשה סוגי עץ המשתלבים יחד, שכל אחד מוסיף חיזוק ועושר לאגודה כולה. ולר' יהודה צריך דווקא לאגדם ולקשרם שרק אז נחשב כלקיחה אחת - לולב צריך אגד (שם לג.). ואף לרבנן שאין האגד חובה, מ"מ אמרו שם בגמרא דמצוה לאגדם, משום זה א-לי ואנווה.

ולפי דעת הארחות חיים, שאין ליטול האתרוג ביד אחת עם הלולב, משום דכתיב כפות ולא

בגמרא - 'יכול יהא אתרוג עמהן באגודה אחת, אמרת וכי נאמר פרי עץ הדר וכפת תמרים, והלא לא נאמר אלא כפת' (סוכה לד:). וברש"י - 'וכי נאמר וכפת תמרים דניהוי משמע וי"ו מוסיף על ענין ראשון לצרפו עם פרי עץ הדר, והלא לא נאמר אלא כפת, משמע בפני עצמן הן ולא עם האתרוג, וענף עץ מוסיף עליהם וערבי נחל מוסיף עליהם שנאמר בהם ווי"ן לפיכך נאגדין עם הלולב'.

ובחת"ס (ביחודשים סוכה שם) וחזו"א (או"ח קמט) כתבו דנפק"מ גם לרבנן דס"ל לולב אין צריך אגד, מ"מ אם בא לאגדן, אסור לאגוד האתרוג עמהם.

ובב"י (ס' תרנא) מביא - 'וכתב עוד ארחות חיים אם נטלן שניהן ביד אחת כתב הר"ר שלמי' דלא יצא כדאמרינן בגמרא דלא אגדינן אתרוג עמהם משום דכתיב כפות ולא וכפות'. ובט"ז (שם סקי"ד) חלק על זה, והוכיח מכמה ראשונים דפליגי על זה.

1. ונראה שאם יוסיף ויאגוד מין פרי כגון רמון לתוך האגד, לא יעבור על כל תוספי, כיון שהוא שיבוש בצורת הלקיחה. וכמו שיתבאר להלן שאין עובר ב"ת רק כשמקיים ההוספה בצורת המצוה, והוי כעין שלקחו שלא כדרך גידולו. אמנם אם מוסיף מין עץ כגון ענף זית מבואר בגמרא (ל:): דיעבור בכל תוספי גם כשלא אגדו, אפילו לר' יהודה דס"ל לולב צריך אגד, והטעם דאף שחסר לו מעלת האגד, עדיין יש בזה צורת המצוה. והבן.

לחברם יחד עדיף. ולכתחילה בעיני לאגדם יחד, ואם אין בידו לאגדם עכ"פ יטלם כולם ביד אחת, ואם גם זה אינו יכול, עכ"פ צריך שיגעו זה בזה].

והנה מה שכתבו, שאין ליטול האתרוג והלולב ביד אחת, הרי הטעם בזה משום שעל ידי זה נחשב כאגוד, ומצורף לקיחתם כאחד. ומסתברא, דלאו דווקא ביד אחת תליא מילתא, אלא בגדר האחזיה תלוי הדבר. שכל שהיא אחזיה אחת, הרי האחזיה מצרפת אותם, להחשב כאילו הם אגודים ומצורפים יחד. ונפקא מינה, דאם יאחז אותם ביד אחת בשתי אחיזות, כגון שאוחז האתרוג בשתי האצבעות העליונות, והלולב בשלש האצבעות האחרות, הרי אלו שתי אחיזות נפרדות, ושפיר דמי גם לדעת הארחות חיים⁴. וכן איפכא, אם אוחז אותם בשתי ידיו, באחזיה אחת, כגון שתוחב כולם בין שתי ידיו, שאם יטול ידו אחת יפלו ממנו, הרי זה נחשב כאחזיה אחת, ולא יצא לדעת הארחות חיים.

וכפות, משמע דשלשת המינים, הוא מעיקר הדין עכ"פ ליטלם ביד אחת ולא ליטלם בשתי ידי². אלא דלשיטות הראשונים (הבה"ג מובא בתוס' סוכה לב. ד"ה שתהא, וכן הוא שיטת הרי"ף בסוכה דף יז. בדפי הרי"ף, וברמב"ם (הל' לולב פ"ז ה"ו) דסברי שבדיעבד יוצא בהם גם כשלקחם בזה אחר זה, ודאי שיצא יד"ח גם כשלקחם בשתי ידי, כל מין ביד אחת. ועיין בחידושי רבנו מאיר שמחה (סוכה פ"ג אות ט) שכתב על פי מה שחידש דבנוטל בדי הדס או ערבה בזה אחר זה, לכו"ע לא יצא, דיש להסתפק - אם נטל שתי ערבות בשתי ידי צ"ע לדינא³.

ומ"מ כתבו הפוסקים - 'צריך לחבר האתרוג ללולב בשעת נענועו ולנענע בשניהם יחד' (שו"ע תרנא סעי' יא). והטעם, דכיון שכל ארבעת המינים מצוה אחת הם, וקרא ד'ולקחתם' קאי על ארבעתם, משום כך יש לחברם, שיגע האתרוג בלולב. [ופשוט דכל שכן שלושת המינים אם אין בידו לאגדם, בעיני לכתחילה עכ"פ שיגעו זה בזה. דכל כמה שאפשר

בגדר שלשה הדסים ושני ערבות

ועיי"ש בכסף משנה שהביא מתשובות הרמב"ם לחלק בין הדס לערבה בזה. שרק בהדס התירו להוסיף, אבל בערבה אין ראוי להוסיף. ועיין ברא"ש (פ"ג ס' יד) שכתב דאדרבא - 'איפכא מסתברא דבהדס כתיב מניינא ענף עץ עבות, ובערבה כתיב ערבי ומיעוט ערבי שתיים אבל כל מה שמוסיף בכלל ערבי הוא'. עיי"ש.

ונתחבטו בדברי הרמב"ם, בנו"כ ובכל הראשונים, לבאר שיטתו, לחלק בין ריבוי ההדסים

שיטת הרמב"ם שבהדס אפשר להוסיף ובערבה לא

כתב הרמב"ם - 'כמה נוטל מהם לולב אחד ואתרוג אחד ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס. ואם רצה להוסיף בהדס כדי שתהיה אגודה גדולה מוסיף ונוי מצוה הוא אבל שאר המינין אין מוסיפין על מנינם ואין גורעין מהן ואם הוסיף או גרע פסל' (הלכות לולב פ"ז ה"ז).

2. וכן מוכח מהירושלמי (פ"ג ה"ז) אמר רבי יונה אילו נאמר וכפות, עד שיטול שניהם ביד אחת, עכשיו שנאמר כפות אפילו זה בידו אחת וזה בידו אחת. הרי משמע להדיא שלשלת המינים שנאמר בהם ו"ו המחבר בעינין שיהיו שלשתן ביד אחת. [ומה שמשמע מדברי הירושלמי דלא כהארחות חיים עיין בזה בחזו"א או"ח קמט אות א'].
3. ולפי מה שיתבאר להלן בהבדל שבין ג' הדסים לבין ב' ערבות פשוט שבשתי ערבות ודאי יצא כשלקחם בשתי ידי, אלא שיש להסתפק בג' הדסים אם בעינין דווקא בידו אחת, וצ"ע.

4. ועצה טובה קמ"ל בעת ההקפות שידו אחת אוחזת בסידור לאמירת ההושענות, ואין יכול לאחוז המינים כי אם בידו אחת. דמי שרוצה להדר לצאת דעת הארחות חיים גם בשעת ההקפות, העצה לזה כנ"ל, שיטלם ביד אחת ובשתי אחיזות וכדנתבאר.

שהוא נוי והידור, לבין ההוספה בערבות שהוא פסול.

ויש ליישב הדבר על פי מה שיש לבאר בגדרי מניין ההדסים והערבות שקבעה תורה.

כי הנה אמרו - 'פרי עץ הדר אחד כפות תמרים אחד ענף עץ עבות שלשה' (שם לד:). וברש"י - ענף חד, עץ חד, עבות חד'. ועיין בתוס' שם שהקשו - 'ונימא פרי עץ הדר שלשה'. עיי"ש שתירצו דהתם אייתי לדרשא אחריתי. אך באמת הדבר תמוה, ועוד מאי שנא כאן מכל המצוות, שלא מצינו שדרשו בהם להכפיל המניין על פי מספר התיבות.

אמנם נראה בביאור הדרשא, כי חז"ל קים להו ממשמעות הכתוב, דבעינן כמה הדסים לנטילה. והיינו דמאחר שכל ההדס בא משום החשיבות שהוא 'עץ עבות', על כן ראוי שיהיו ניטלים בשיעור של 'עבות', ולא בענף בודד, שאינו מסמל כראוי את העבות. או שדרשוהו ש'עבות' נדרש גם על ה'ענף', וכדי שיהיה הענף עבות, צריך שיהיה גם עבות ומשולש בעליו, וגם יהיה עבות ומשולש בג' ענפים. [ואכן, שיעור מספר ההדסים הוא ג', באותו שיעור שנאמר בעלין מדין עבות, ג' טרפי בקינא]. וכן כתב בפסקי הרי"ד שעיקר הטעם לג' הדסים הוא מדין 'עבות'. ואף דקאי על העלין, דריש ביה נמי שלשה הדסים. ועיין ברש"ש (על הגמרא שם) שג"כ פירש כן.

ומה שדרשו ממספר תיבות 'ענף עץ עבות' דבעינן שלשה הדסים, הוא רק אחר שקים להו לחז"ל במקראות, כי מגדרי נטילת ההדס בעינן כמות של ענפים שיהא ניכר עבותו. כלומר דאחר שנודע עיקר הדין ממשמעות המקראות עצמם, אזי ניתן לדרוש את גדרי השיעור ברמז שרמזה תורה, במספר התיבות. שעל ידי שלשה הדסים, די בזה כדי להיות 'עבות'.

ובזה מבואר מה שבפשטות הכתוב כתיב 'ענף', שהוא לשון יחיד, אף שחז"ל דרשו ליטול ג' הדסים. כי מספר ג' בהדסים אינו משום נטילה של ריבוי ענפים. אלא היא לקיחה אחת של הדס עבות, ושלשה בדין הוא גדר שיעור של 'עבות'. והבן.

ונמצא, שבהדס אין המניין שלשה, 'מספר' שקבעה התורה להגדיל הלקיחה ולשלשה, אלא הוא 'שיעור' וגבול שקבעה תורה, שבשלשה הדסים כבר נחשב 'עבות'. וממילא מובן שאין לזה גבול למעלה, ואדרבה, כל שמוסיף הוא יותר 'עבות'.

וכמו שאין איסור בל תוסיף, על מי שאוכל שיעור שני כזיתים מצה בפסח. כי כזית הוא רק 'שיעור' שנחשב כבר כאכילה, שלא באה התורה לקבוע בזה 'כמות' של מצה, אלא כוונת התורה לקבוע שיעור 'אכילה', וכזית הוא שיעור אכילה, וכל שמוסיף הרי זה 'אכילה' יותר גדולה והידור מצוה. וכן בהדס, מה שהתורה קבעה דבעינן שלשה, הוא גילוי מילתא בשיעור זה, שעל ידו נחשב 'עבות'. וממילא כל מה שמוסיף הרי זה הרחבה של שיעור ה'עבות', והוי הידור מצוה, משום דהוא יותר עבות.

אמנם בערבה, המספר שתיים נלמד מן הכתוב המפורש - 'עריב נחל', שתיים' (סוכה לד:). ונראה שגדרו הוא שציוותה תורה מספר של כפילות, מצד חשיבות הערבות, שמחמת עניינם המיוחד, שמציינים את המים שהם ענין החג, קבעה תורה שתהיה לקיחתם לקיחה כפולה וחשובה. כלומר שאין הטעם בשתי ערבות, משום שערבה אחת אינה חשובה, ואין בה כלל שיעור נטילה, ולכן בעינן שיעור חשוב של שתי ערבות. אלא שערבה אחת גם היא חשובה ויש בה שיעור נטילה, ומה שציוותה תורה לקחת שני ערבות, היינו משום דבעינן נטילה כפולה של שתי ערבות.

ומעתה כל שמוסיף על המספר שקבעה תורה, הרי הוא בבל תוסיף. שהתורה אמרה נטילה כפולה, והוא נוטל נטילה משולשת. ואינו כהדס שהוא רק שיעור וגבול לדין 'עבות'. ומיושבת דעת הרמב"ם. כלומר שהמספר בהדסים הוא רק היכי תמצוי ל'עבות', משא"כ בערבות המספר מעצם גוף המצוה וצורתה.

דעת הרא"ש שגם בערבה אפשר להוסיף

אכן דעת הרא"ש, שגם בערבה המספר שתיים, אין גדרה קביעות 'מספר' שקבעה תורה, אלא הוא 'שיעור' שעל ידי שתי ערבות כבר נחשב רבים.

נטילת ג' ההדסים או ב' הערבות בזא"ז

ועיין באחרונים שדנו לפי שיטת הבה"ג והרי"ף, דס"ל שבדיעבד אם נטל ארבעת המינים בזה אחר זה יצא, מה יהיה הדין אם נטל שלושת ההדסים או שתי הערבות בזה אחר זה, האם גם בזה יצא ידי חובתו. ועיין ב'חידושי רבנו מאיר שמחה' על הש"ס (סוכה פ"ג אות ט') שכתב - ואולם אם ניטל הבדי הדס או ערבות בזה אחר זה נראה דלא יצא לגמרי.

אולם עיין בחזו"א הל' סוכה (או"ח סימן קמט) שכתב - למש"כ תוס' בשם בה"ג דד' מינים יכול ליטלם בזה אחר זה גם ג' הדס ובי' ערבות יכול ליטלם בזה אחר זה. [מיהו אין נטילת ג"פ הדס אחד עולה לג' הדס וכן בערבה].

אמנם לפי דברינו, שביארנו שיש הבדל בין גדר המספר של ג' הדסים לגדר המספר של ב' ערבות. נראה שיהיה בזה חילוק דין בין ג' הדסים לב' ערבות. שבהדסים, שגדר המספר ג' הוא שרק בשיעור זה הוי 'עבות', מסתברא דלא מהני ליטול בזה אחר זה, שהרי אין מקיים בזה נטילת הדס בעבותו, שהרי פשוט שאין מצטרפין זה לזה למיקרי עבות אלא כשנטלם שלשתם יחד בלקיחה אחת. [וכשנטלם בזה אחר זה, הרי זה כאוכל שני חצאי זיתים בהפסק יותר מכדי אכילת פרס]. אמנם בערבה, שעיקר דין שתיים שבה, הוא גדר של נטילה כפולה כלומר שתי לקיחות, מסתברא שיצא גם אם יטול שתי הערבות בזה אחר זה. [אכן לשיטת הרא"ש, שהגדר בלקיחת ערבה הוא לקיחה מרובה, יש לעיין אם בזה אחר זה נמי מיקרי לקיחה מרובה, או בעינן דווקא בבת אחת שיהיה ריבוי ניכר].

וכמו שכתב בלשונו - ובערבה כתיב 'ערבי', ומיעוט 'ערבי' שתיים, אבל כל מה שמוסיף בכלל 'ערבי' הוא. כלומר שלדעתו לא באה התורה לקבוע מספר של שניים כדי שתהיה לקיחה כפולה, אלא כוונת התורה שתהיה נטילה של 'ערבי', דהיינו רבים. לדעת הרא"ש הטעם בשתי ערבות הוא, שמחמת חשיבות מין הערבה, קבעה תורה שתהיה לקיחתה מרובה, וצריך ערבות רבים. ומה שאמרו שתיים היינו שיעור דבהכי סגי למיחשב רבים, שמיעוט רבים שניים. וכל שמוסיף עוד הרי הכל נכלל בגדר ריבוי, ואדרבא, יתכן לדעתו יהיה הידור מצוה להרבות בערבות, שתהיה לקיחתה יותר מרובה.

אם כן, מחלוקת הרמב"ם והרא"ש הוא בגדר דין שתיים שנאמר בערבה, שלדעת הרמב"ם הוא 'מספר' שקבעה תורה. [שבזה הוי לקיחה כפולה]. ולדעת הרא"ש הוא 'שיעור' של ריבוי [שבזה הוא לקיחה מרובה].

זה הכלל, בהאי דינא ד'בל תוסיף'. שכל פעם יש לדון בזה לפי תוכן המצוה וגדר המספר שנאמר בה. דלא הוי בל תוסיף אלא היכי שקבעה התורה 'מספר' למצוה. וכגון המניח שני זוגות תפילין (עירובין צח:). הוסיף חוט בציצית (סנהדרין פח:). הוסיף מתן דמים על המזבח (זבחים פ. 5).

אבל כל היכי שנאמר 'שיעור' וגבול, שבשיעור זה די בו לקיום מצווה זו, ויוצא בה ידי חובתו, אזי כשמוסיף על השיעור אין בזה משום בל תוסיף, אלא הרי זה הידור והרחבה בעצם המצוה. וכגון האוכל כמה כזיתים באכילת מצה, או המוסיף תקיעות בר"ה, וכאנשי ירושלים שהיו נוטלין את הלולב כל היום. וכמבואר כל זה בארוכה בתוס' ובראשונים במסכת ר"ה (דף טז: וכתב: עיי"ש).

5. ויש שעובר בבל תוסיף גם כשאין בזה משום מוסיף על המספר, והיינו כשקבעה התורה מינים מסויימים, והוא מוסיף עליהם מין אחר. וכגון ברכת כהנים, שקבעה תורה שלש ברכות אלו. וממילא כל שמוסיף עוד ברכה אחרת, הרי זה מוסיף על מה שקבעה תורה, ועובר בבל תוסיף (כדאיתא ר"ה כה:). וכן במצות ארבעת המינים, שקבעה תורה לקחת דווקא ארבעת מינים אלו, אזי כל הוספת מין הוי מוסיף על מה שקבעה תורה ועובר בבל תוסיף (כדאיתא סוכה לא: וכתוס' שם).

בל תוסיף בלולב ואתרוג

אם שייך בל תוסיף בלולב ואתרוג

מצות הלקיחה ממין זה. אבל כשהתורה ציוותה להניח תפילין, הרי וודאי שאין הצווי להניח ממין התפילין, ולא ציוותה אלא לעשות אות אחד וטוטפות אחד. ולכן כשמוסיף ועושה שתי אותות או שתי טוטפות עובר בב"ת. והבן.

בל תוסיף בנטילת לולב בגבולין

ונראה דבהאי טעמא יתורץ מה שיש להקשות על מה שהתקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש. והקשו האחרונים (עי' שפת אמת ר"ה כח:) דאמאי לא הוי בזה איסור בל תוסיף, שהרי מדאורייתא אין הלולב ניטל בגבולין אלא יום אחד. אכן, עפ"י סברת הריטב"א יש לומר שמה שאמרה תורה 'ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים', היינו שעל ידי הלקיחה ביום הראשון די בזה לכל שבעת הימים שמצוותם לשמוח לפני ה', ואין פירוש הכתוב שרק היום הראשון שייך למצות הלקיחה. אלא כל הימים הם ימי לקיחת לולב, רק שעל ידי לקיחת היום הראשון די לו לכל שבעת הימים, דכלפי ענין זה הוי כיומא אריכתא, [וכעין שביארו המפרשים בהלל של פסח, דסגי באמירתו ביום הראשון, עבור כל שבעת ימי החג, דהוי כיומא אריכתא]. כלומר שהלקיחה ביום הראשון היא לקיחה עבור כל החג, שהוא חטיבה אחת של שבעה ימים, וחל מצות הנטילה על כל הימים. וכמו שלקחה אחת, היא לקיחה עבור כל היום. ומשום כך אפילו כשמוסיף לקחת בפועל כל שבעת הימים, אין בזה איסור בל תוסיף.

יש לומר עוד, דמה שהתקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה שבעת ימים, אין הכוונה להמשיך מצות נטילת לולב של יום הראשון בגבולין לכל שבעת הימים, אלא הכוונה להרחיב מצות הנטילה שבמקדש לכל המדינה. וכך

עיין בבית יוסף ובב"ח (ס' תרנא) שמביאים דעות הראשונים שנחלקו גם בלולב ואתרוג אם מוסיף עליהם, האם עובר בכל תוסיף.

ונראה לבאר, בסברת פלוגתתם, שנחלקו בגדר מצוה זו שאמרה תורה, ליטול אתרוג אחד ולולב אחד. דאם מה שכתבה תורה באתרוג 'פרי עץ הדר' לשון יחיד, הכוונה שיהיה אתרוג אחד, הרי כיון שנאמר בו 'מספר', שיהיה אחד, אזי כל שמוסיף עליו, עובר בכל תוסיף. אבל אם כוונת התורה שיטול ממין זה של פרי עץ הדר, רק דסגי לזה שיטול אחד, והוא כעין 'שיעור', שיוצא ידי חובתו בחד אתרוג. אם כן, כל שמוסיף הוי הוספה בשיעור והרחבה במצווה, שמקיים 'פרי עץ הדר' על ידי שנים ושלשה אתרוגים. וממילא אין עובר בכל תוסיף.

ועיין מה שכתב הריטב"א - 'וקשיא להו לרבנן, דהכא משמע שהמניח שני זוגות בתפילין עובר משום בל תוסיף וכו', ומאי שנא מד' מינין שבלולב דהייב רחמנא שיעורא, אתרוג אחד ולולב אחד, ולרבי עקיבא הדס אחד וערבה אחד, ולרבנן ג' הדסים ושתי ערבות, ומותר להוסיף עליהם וכו'. ויש מתרצים מרבתי, דכל שמוסיף בהדס וערבה לנוי הוא וכל שהוא נותן לנוי אין בו משום בל תוסיף, ואין צריך לכל זה, דהתם קים להו כי שיעורין שנתנה תורה בד' מינין אינם אלא למטה אבל למעלה אין לו שיעור, וגבי תפילין קים לן שהתורה נתנה שיעור בין למעלה בין למטה' (עירובין צו.).

כלומר דהבינו חז"ל מסברא, שקביעות התורה ליטול פרי עץ הדר וכפות תמרים, היינו ליטול ממין פרי זה וממין אילן זה, ולא קבעה תורה בזה מספר, רק שדי באחד כדי לקיים

בזה משום בל תוסיף. [וכע"ז ביארנו במצות ספירת העומר בזה"ז דאי"ז בל תוסיף, גם להני שיטות דס"ל דספירת העומר מה"ת תליא בקרבן העומר. דהרי הוא משנה מצורת המצוה שסופר בלי קרבן העומר, ואין זה נקרא מוסיף].

משמע לשון המשנה וכן מסתבר, שהרי הטעם הוא משום זכר למקדש. וא"כ לפי"ז ודאי שאין בזה משום בל תוסיף שאין זה נקרא מוסיף אלא משנה שהרי שורש המצוה שיהא ניטל במקדש, וכשניטל במדינה חסר בעיקר צורת המצוה ואין

ברכות שמים מעל ירעפו לראש משביר

מעומקא דליבא שלוחה בזה, ברכת מזל טוב חמה ונרגשת לידידנו עוז, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, האי גברא רבה ויקרא איש חי רב פעלים, יו"ר מכונו, מרביץ תורה לרבים, מגדולי תומכי מכונו

הגאון רבי דוד אהרן סופר שליט"א

בן ידידנו הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א רב שכונת "אגן האיילות" בגבעת זאב מסור בלב ונפש לכל ענייני המכון והוצאת ספרי רבינו זצוק"ל פטרון מזהדרת הכרך הראשון בסידרת "בן מלך על התורה"

לרגל אירוסים בתו תחי' בשעטו"מ

יתן ה' שיוכו הוא ומשפתחו לרוות רוב נחת דקדושה מהם ומכל צאצאיהם, וזכות התורה תעמוד להם להתברך בכל הברכות, תורה וגדולה עושר וכבוד וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה, וברכה עד בלי די.

הנהלת
מכון "כתבי בן מלך"

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בענייני דיומא

שמעו ותחי' נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

האוצרות ללא הפסקה

הננו לעדכן ולבשר לציבור הרחב, קוראי ולומדי הגיליון אוצרות בן מלך כי ברצות ה' אחרי מאמץ הכנה מיוחד מטעם המכון גם בשבוע הבא לקראת שמחת תורה ייצא הגיליון לאור בהפצה השבועית רגילה - בכתי הכנסיות ובמיילים

על ענייני

שמחת תורה - ופרשת וזאת הברכה

למען שמחת יום טוב של המשתוקקים לתורתו של רבינו בעל הבן מלך

להשיביע נפשנו מאוצרו הטוב במועדים נשגבים אלו

בברכה נאמנה
הנהלת המכון

ושמחת בחגך והיית אך שמח

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com

מנבי
שירותי בריאות

מברכת את כל
בני הקהילה הקדושה
"קהל עדת ירושלים"
בברכת הג שמה

ומאחלת
פתקא טבא

יש קופות חולים ויש מנבי *4535

מונש כמייזע לחברי מנבי

ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה

בשורה טובה לקהל חברי קהילתנו וכלל תלמידי רבינו שמחים אנו לבשר לצמאים למימי תורתו של רבינו זצ"ל בכל אתר ואתר על צאתו לאור עולם של הספר השישי (!) במספר מאז ההסתלקות

**כרך נוסף בסידרת
'בן מלך - על התורה'
במדבר חלק ב'
הכולל את הפרשיות
קרח, חוקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי**

גדוש ועשיר בביאורים נפלאים, ובירורים נרחבים בסוגיות יסודיות בהלכה ובעבודת ה' הקשורות לפרשיות אלו. הספר יוצא בימים אלו מתחת מכשב הדפוס ובעז"ה עותקים ראשונים יופצו בבתי הכנסת בחג הסוכות לציבור המנויים הספר יחולק חינם ביום היארצייט של רבינו ט"ז מרחשוון תשפ"א וכמו כן יהיה ניתן להשיגו אצל נציגי המכון.

הכונו!

בברכת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

כמו כן ניתן להצטרף לקבלת עלון "אוצרות בן מלך" שיוצא לאור מידי שבוע בכתובת המייל: mechonbenmelech@gmail.com